

Başkalarını incitmekten çekinme başlığı altında toplanan ahlâkî vasıflar dört tanedir. Bunlardan her biri, muhtelif mefhumlar (kavramlar) ve hareketler ve ahlâkî vasıflar için münasip kelimeler yaratan zengin Arap dilinde, ayrı birer kelime ile ifade edilir. Evvelâ iffet manasına gelen "ihşan"ı inceleyeceğiz. Bu kelime, erkeklerde ve kadınlarda cinsî münasebet fiili ile ilgili bulunan fazilet ve meziyete delâlet eder. Günahkârların başına bu dünyada rüsvalık ve perişanlık ve öteki dünyada şiddetli azap getirdiği gibi, onlara yakın olanları da üzen ve mahcup duruma düşüren gayrı meşru cinsî münasebetten ve ona takaddüm eden (önayak olan) hareketlerden sakınan erkeğe "Muhsin" ve kadına "Muhsine" denir. Bir kocaya karısını ve çocuklara analarını kaybettiren ve suçlu karı ile birlikte suçsuz kocanın ve çocukların yuvasını başlarına yıkıp, huzurlarını altüst eden bir ayartıcıdan daha habıs ve daha melun kim olabilir?

"İhsan" yani iffet, tabir eylediğimiz bu paha biçilmez ahlâkî vasıf ile ilgili olarak akılda tutacağımız ilk şey şudur ki: tabiat bir insana şehvanî arzu vermemişse, o insan bu arzuyu gayrı meşru şekilde tatmin etmekten çekindi diye, hürmet ve itibara lâıyk olmaz. Binaenaleyh (bunun için), tabiat bir insana bu şekilde kötü bir fiil irtikâp etme (fiile girişmek) kabiliyeti vermedikçe, "ahlâkî vasıf" tabiri sırf öyle bir hareketten çekinme hakkında kullanılamaz. İnsanın içine tabiatın koyduğu şiddetli arzuya rağmen çekinmektir ki, yüksek ahlâkî vasıf diye hürmet ve itibara lâıyk olur. Çocukluk çağı, cinsî iktidarsızlık, hadım edilme veya ihtiyarlık halleri, gayrı meşru fiilden çekinmenin mevcudiyetine rağmen, iffet dediğimiz ahlâkî vasfı hükümsüz kılar. Bu gibi hallerde şiddetli arzuya karşı mukavemet yoktur ve gayrı meşru fiilden çekinme tabiî bir durumdur. Binnetice (sonuç olarak), adaba riayet veya muhalefet mevzu bahis değildir. Bu, yukarıda belirttiğimiz gibi, tabiî haller ile ahlâkî vasıflar arasındaki önemli bir farktır. Birincisinde aksi istikamete gitme temayülü yoktur, ikincisinde ise iyi ve kötü arzular arasında bir mücadele vardır ki, muhakeme kabiliyetinin kullanılmasını gerektirir. O halde, yukarıda beyan eylediğimiz gibi, bulûğ çağına varmamış çocuklar ve zaptu-rapt altında tutulması gereken şehvanî arzudan mahrum erkekler, davranışları iffete benzese bile, ahlâkî bir vasfa sahip oldukları iddiasında bulunamazlar. Bu, kendi ihtiyarları (seçimleri) dâhilinde bulunmayan tabiî bir durumdur.

Yüce Kur'an bu asîl vasfın nasıl elde edileceğini aşağıdaki emirleri ile göstermiştir:

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّونَ مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُونَ أَرْوَاحَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَ لَهُمْ  
 وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ نُفُسَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ  
 زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ... وَلَا يُضْرَبْنَ  
 بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفُونَ مِنْ زِينَتِهِنَّ وَتُؤْبَأُ إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهُ  
 الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۚ وَلَا تَقْرَبُوا الزَّانِيَةَ إِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَسَاءَ  
 سَبِيلًا ۚ وَلَا تَسْتَعْفِفِ الْبَدَنَ لَا يَجِدُونَ يَحْكَاخًا ۚ وَرَهْبَانِيَّةَ  
 ابْتَدَعُوا مَا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ  
 رِعَايَتِهَا ۚ